2.1. Kur’an-ı Kerim’e Uygunluk

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim’i insanlığa hem tebliğ etmiş (ulaştırmış) hem de Kur'an-ı Kerim’de yer alan esaslar doğrultusunda yaşamıştır. Onun sünneti, Kur'an-ı Kerim ayetlerinin hayata yansımış halidir. Bu nedenle Peygamberimizin herhangi bir hadisinin Kur'an-ı Kerim’e aykırı olması mümkün değildir. Bilakis hadisler, Kur’an’ı destekler, açıklar ve yorumlar.

Kur'an-ı Kerim ayetlerinden biri ile çelişen bir rivayet hadis olamaz. Allah Teâlâ Peygamber Efendimizin, etrafındaki insanlara şöyle seslenmesini emretmiştir:

DEĞERLENDİRELİM

“Hadiste gün ışığı gibi bir pırıltı vardır ki onun hadis olduğunu derhal tanırsın veya bir rivayette gece karanlığı gibi bir zulmetle karşılaşabilirsin, o zaman bu sözün hadis olmadığını anlar derhal terk edersin.”

Bir hadis tenkitçisinin bu sözünden ne anlamalıyız? Söz konusu edilen “pırıltı” ve “karanlık” ne olabilir? Tartışalım.

(Hakim en-Nisaburi, Ma'rifetu ulumil'l-hadis, s. 244.)

"...اِنْ أَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰى اِلَيَّۚ..."

“Ben sadece bana vahyedilene uyarım.”[1]

Peygamber Efendimizin hayatına yön veren başlıca kaynak Kur'an-ı Kerim’dir. Bu nedenle de hadis-i şerifler Kur'an-ı Kerim ile uyum içinde olmalıdır.

Kur'an-ı Kerim ile çelişen bir rivayet, hadis adı altında aktarılmış olsa bile, İslam âlimleri bu rivayetlerin uydurma olduğunu söylemişlerdir.

Mesela “İçki içen lânete uğramıştır. Komşusu da lânetlidir. Onun yanında oturan da lânetlidir.” sözünü değerlendirelim:

İçki içmenin haram olduğu Kur'an-ı Kerim ile belirtilmiştir.[2] Ancak içki içenin komşusu

1 En’âm suresi, 50. Ayet.
2 bk. Bakara suresi, 219. ayet; Nisa suresi, 43. ayet; Maide suresi, 90-91. ayetler.

veya yanında oturan da Allah'ın rahmetinden mahrum olacak düzeyde günahkar mı olacaktır? İşte bu ifadeler Kur'an-ı Kerim'in şu ayetine açıkça aykırıdır:

"وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرٰى"

"Hiçbir günahkar başkasının günahını yüklenmez."[3]

Kur'an-ı Kerim, hiç kimsenin bir başkasının günahından sorumlu tutulmayacağını açıkça ifade ederken, Allah'ın Resulü'nün, içki içen birinin komşusunu günahkar olarak nitelemesi mümkün değildir. Bu nedenle bu rivayet uydurma kabul edilmiştir.[4]

Ancak bir hadisin Kur'an-ı Kerim'e aykırı olduğunu tespit etme konusunda çok dikkatli olmak, aceleci davranmamak gereklidir. Bazen ilk bakışta, Kur'an'a aykırı gibi görünen bazı rivayetler, doğru değerlendirilirse aslında iki kaynak arasında hiçbir çelişkinin bulunmadığı anlaşılır.

Bir örnekle açıklayalım:

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): *"Kim kıyamet günü hesaba çekilirse azaba çekilmiştir."* buyurunca Hz. Aişe bir an durakladı. Aklına hemen şu ayetler geldi:

"Kimin amel defteri sağından verilirse, hesabı kolayca görülecektir."[5]

Hz. Aişe, bazı kimselerin ahiret hesabının kolay olacağını anlatan bu ayetlerle, Peygamber Efendimizin hesabı azaba benzeten hadisi arasındaki uygunluğu anlayamamıştı. Bu durumu sorunca Resulullah şöyle buyurdu:

"Bu ayetlerde anlatılan, kişiye amellerinin gösterilmesidir. Ancak kim inceden inceye sorgulanırsa o azaba uğramış olur."[6]

Dikkat edilirse bu örnekte, ahirette hesaba çekilme konusuyla ilgili bir ayet ve bir hadis yer almaktadır. İlk bakışta ayet ile hadis arasındaki uygunluğu anlamak pek mümkün değildir. Ancak Peygamberimizin açıklaması ile ayet de hadis de doğru anlaşılmış, aralarındaki uyum ortaya çıkmış, söz konusu hadisin aslında, konu ile ilgili bir ayeti açıkladığı anlaşılmıştır.

YORUMLAYALIM

"Onlar Kur'an'ı okuyup düşünmüyorlar mı? Eğer o Kur'an Allah'tan başkasının sözü olsaydı, onda pek çok çelişki bulurlardı."

(Nisa suresi, 82. ayet.)

Kur'an ayetleri arasında hiçbir çelişki olmamasının sebebi nedir? Aynı durum hadisler için de geçerli midir? Neden?



Muhammed (s.a.v.)

3 En'âm suresi, 164. ayet.
4 M. Yaşar Kandemir, Mevzu Hadisler, s. 187.
5 İnşikak suresi, 7-8. ayetler.
6 Buhârî, İlim, 35.

Güvenilir hadis kaynaklarında sahih bir senedle aktarılan bir hadisin anlamı ve Kur'an-ı Kerim’e uygunluğu konusunda acele karar verilmemeli, konu enine boyuna dikkatle araştırılmalıdır.

7 Müslim, Birr ve’s-Sıla, 34.
8 M. Yaşar Kandemir, Mevzu Hadisler, s. 187.
9 Müslim, Îmân, 147.
10 Buhârî, Salât, 46.